

Regeringens strategi för standardisering

1. Förord

Regeringen antog i juli 2018 en strategi för standardisering. Det är ett viktigt steg givet standardiseringens stora betydelse för svensk utrikeshandel och konkurrenskraft. Svenska innovationer har under lång tid banat väg för det som vi idag kallar globala standarder. Ett exempel är framtagandet av standarden för mobiltelefoni, GSM som initierades i ett samarbete mellan näringsliv, myndigheter och aktörer från forskningen i Sverige och nordén.

Det finns många andra exempel. Alltifrån verktyg, möbler och förpackningar till tekniska hjälpmedel inom vården och säkerhetsutrustning i fordon. Innovationer som bidragit till nya standarder och har varit till nytta för en stor mängd människor världen över. Det har gjort Sverige känt som föregångsland.

Det gör mig stolt.

Jag vill att Sverige ska fortsätta att ligga i framkant. Jag vet också att det finns en stor potential för vår export om vi är aktiva inom standardiseringsarbetet. Enhetliga krav på produkter och tjänster underlättar handeln mellan länder och ger svenska företag tillträde till strategiskt viktiga exportmarknader.

Digitaliseringen och den snabba teknikutvecklingen leder också till behov av nya standarder. Varor och tjänster från alla världens hörn behöver vara trygga och uppfylla våra krav, till exempel vad gäller hänsyn till miljö, säkerhet och hälsa.

Det innebär utmaningar för Sverige.

Strategin pekar därför ut ett antal svenska strategiska prioriteringar ur ett nationellt, europeiskt och internationellt perspektiv. Ett mål är att stärka Sveriges inflytande i de internationella och europeiska standardiseringsorganisationerna. Myndigheter, företag, institutioner för forskning och utbildning samt användarorganisationer spelar alla en viktig roll i detta arbete.

Min förhoppning är att vi nu ska samlas för att möta de stora samhällsutmaningar som digitalisering, klimatförändringar och demografi innebär.

Stockholm, mars 2019

A handwritten signature in black ink that reads "Ann Linde".

Ann Linde
Utrikeshandelsminister och minister
med ansvar för nordiska frågor

Innehåll

1. Inledning	5
2. Standardiseringens betydelse	6
2.1 Standardisering i Sverige.....	6
2.2 Standardisering i ett globalt perspektiv.....	9
2.3 Vikten av standardisering för EU:s inre marknad	11
2.4 Standardisering driver digitaliseringens utveckling	13
2.5 Stor utvecklingspotential för standardisering av tjänster.....	15
2.6 Immaterialrätt och standarder.....	16
2.7 Förfaranden för bedömning av överensstämmelse	17
2.8 Små- och medelstora företag.....	20
3. Regeringens arbete för att främja standardisering i Sverige	22
3.1 Övergripande organisation	22
3.2 Regeringens stöd till standardiseringen	22
3.2.1 Det statliga bidraget.....	22
3.2.2 Sveriges exportstrategi	23
3.2.3 Främjande av kapacitetssuppleering och kvalitetsinfrastruktur	23
3.2.4 Forsknings- och innovationspropositionen	23
3.2.5 Satsning inom digital förvaltning.....	24
3.2.6 Smart industri.	24
3.2.7 Enskilda departementsstöd	24
3.2.8 Stöd genom deltagande myndigheter	24
4. Vissa sektorsspecifika prioriteringar	27
4.1 Hälsa- och sjukvård samt socialtjänst	27
4.2 Digital förvaltning.....	28
4.3 Jordbruks-, fiske-, vattenbruks-, livsmedels- och skogssektorn.....	31
4.4 Konsument- och användarsäkerhet	32
4.5 Miljö och energi	34
4.6 Samhällsbyggnad.....	35
4.7 Hållbart företagande (CSR)	37
4.8 Försvar	38

1. Inledning

Varför passar lastcontainrar på ett lastfartyg och varför måste vi ha med oss adaptrar när vi reser till USA? Det första är ett exempel på gemensamma, internationella standarder och det andra på avsaknaden av dem. En standard kan beskrivas som en gemensam lösning på ett återkommande problem.

Standardisering och användning av standarder har på olika sätt en betydelsefull roll i vårt samhälle och i vår omvärld. Standarder säkerställer att de varor och tjänster som vi dagligdags använder oss av är tillförlitliga och uppfyller de krav som ställs på dem – att de till exempel tar hänsyn till miljön och vår säkerhet. Standarder har också stor ekonomisk betydelse genom att de skapar enhetliga metoder och tillvägagångssätt vilket ger stordriftsfördelar och underlättar handel mellan länder. En innovation kan genom standardisering skalas upp, internationaliseras och bidra till en fördjupad teknisk utveckling genom påbyggnad av tidigare etablerade kunskaper. På detta sätt har standardisering stor betydelse för konkurrenskraften, men även för en effektiv spridning av innovationer till nytta för en stor mängd människor världen över.

Ökad digitalisering och en snabb teknikutveckling leder till ett ökat fokus på standardisering och interoperabilitet. En generellt allt större betydelse av standarder och standardisering i relation till lagstiftning genererar diskussioner om

standarders betydelse i förhållande till etablerade lagstiftningsprocesser. Både inom EU och internationellt ser vi ett ökat fokus på standarder för att t.ex. främja utvecklingen av ny teknik.

Detta pekar sammantaget på behovet av ett aktivt svenskt standardiseringsarbete, där samverkan och samarbete står i centrum. Det är även viktigt att Sverige verkar för att standardisering inte får innovationshämmande och negativa säkerhets-, miljö- eller hälsoeffekter. Syftet med denna strategi är att belysa nyttan med standardisering och tydliggöra Sveriges viljeriktning gällande standardisering. Strategin pekar ut ett antal svenska strategiska prioriteringar ur ett nationellt, europeiskt och internationellt perspektiv, och beskriver hur de ska adresseras genom en aktiv svensk standardiseringspolitik. Därutöver beskrivs vissa sektorsspecifika prioriteringar med särskild potential och slutligen vad regeringen gör för att främja svenska intressen inom standardiseringen. Dessa prioriteringar har identifierats genom en bred kartläggning och analys av standardiseringsområden inom Regeringskansliets och berörda myndigheters verksamheter.

2. Standardiseringens betydelse

2.1 Standardisering i Sverige

- Regeringen ska verka för att främja samverkan mellan Regeringskansliet, statliga myndigheter, kommuner och landsting, företag, forskning och de svenska standardiseringsorganisationerna
- Regeringen ska främja standardisering som leder till bättre förutsättningar för internationell handel, regelförenklningar och högre regel efterlevnad genom samarbete mellan stat, näringsliv och civilsamhälle
- Regeringen ska vid myndighetsstyrning, exempelvis i samband med myndighetsdialoger och resultatuppföljning, betona vikten av myndigheters engagemang i standardiseringsprocesser och i framtagandet av välvägd standarder när detta korrelerar med myndigheternas uppdrag
- Regeringen ska verka för att universell utformning eftersträvas vid framtagandet av nya standarder i syfte att främja ett inkluderande samhälle
- Regeringen ska verka för att framtagna standarder ska kunna användas som underlag vid upphandling och i dialog med myndigheter vid utbildning och certifiering
- Regeringen ska kontinuerligt utvärdera behovet av att tillgängliggöra obligatoriska standarder som det hänvisas till i svenska föreskrifter
- Regeringen ska verka för att stärka näringslivets och forskningens engagemang i standardiseringsarbetet, nationellt och internationellt
- Regeringen ska verka för ett ökat deltagande av konsument-, arbetstagar- och miljöorganisationers representanter vid framtagandet av standarder

Standardisering är i grunden en intresse-driven verksamhet som huvudsakligen bedrivs av ideella föreningar, så kallade standardiseringsorgan. Sveriges standardiseringsförbund (SSF) är en paraplyorganisation för standardiseringsorganen, vars ändamål är att främja standardiseringen i Sverige, verka för användning av standarder, effektivisera standardiseringen genom

samverkan och att ansöka om statliga uppdragsmedel. Förbundet är samverkansorganisation för de tre svenska standardiseringsorganen Swedish Standards Institute (SIS), Svensk Elstandard (SEK) och Svenska Informations- och Telekommunikationsstandardiseringen (ITS), vilka på uppdrag av regeringen representerar Sverige inom de europeiska och inter-

nationella standardiseringsorganen. Standardisering förekommer i olika konstellationer och bedrivs i såväl formella som informella sammanhang, samt nationellt, inom Europa och globalt. Till skillnad från verksamhet i formella standardiseringsorgan bedrivs informell standardisering, eller konsortiestandardisering som det också kallas, genom sammanslutningar av företag som ofta är färre till antalet och kraftigt marknadsinriktade. Ett övergripande mål med standardisering är att samla aktörer med specialistkunskap som ser fördelar med att skapa en gemensam specifikation eller vägledning för hur till exempel en vara, tjänst eller process ska se ut och fungera, samt testas och kontrolleras. Standarden blir sedan frivillig att följa även om den ibland anges i lagstiftning och då får legal betydelse.

En ökad betydelse av standarder och standardisering i relation till lagstiftning väcker frågor om standarders betydelse i förhållande till etablerade lagstiftningsprocesser. Standarder ska inte ersätta lagstiftning, utan snarare ses som ett alternativ till den eller ett komplement till lagstiftning. När standarder utgår från lagkrav kan de ge genomslag åt offentliga prioriteringar. Standardiseringsarbete kan även inom enskilda områden utgöra en viktig referenspunkt för lagstiftningsarbete nationellt eller på EU-nivå.

Standardiseringsorganisationerna erbjuder ett format som gör det möjligt att samla experter och ta fram specifikationer med ett mycket detaljerat innehåll och på relativt

kort tid. Ett ökat teknikinnehåll i vårt samhälle gör att standarders betydelse förstärks på många viktiga områden, t.ex. inom IT, digitala tjänster och miljöteknik.

När forskare och innovatörer utvecklar sina idéer med hänsyn tagen till befintliga standarder underlättar det marknadstillträde. Att ha med sig standardiseringsperspektivet redan från början i forsknings- och utvecklingsfasen kan alltså ha stor betydelse. Rätt använda kan standarder vara ett verktyg för att svenska innovationer skalas upp och sprids. Ett ökat deltagande av näringslivet och forskningen i standardiseringsarbetet är viktig för kommersialisering och nyttiggörande av nya produkter och tjänster och därmed för svensk konkurrenskraft, näringslivets och offentlig sektors utveckling, jobb och välfärd. Standarder tillhandahåller även ett verktyg för kvalitetssäkring, utveckling och uppföljning för upphandlande myndigheter och enskilda utförare verksamheter. Framtagna standarder ska därför kunna användas som underlag vid upphandling och i dialog med myndigheter vid utbildning och certifiering.

Standardiseringsfrågorna är horisontella till sin karaktär och rör alla departement inom Regeringskansliet, ett stort antal statliga myndigheter och en rad olika sektorer och politikområden. Utvecklingen går mot en bred användning av standardisering som ett verktyg för konkurrenskraft och tillväxt och till stöd för både lagstiftning och policy, både nationellt, inom EU och globalt. Standardiseringsfrågornas speciella

karaktär och komplexitet, i egenskap av att befinna sig i gränssnittet mellan statlig och privat verksamhet, innebär att det finns ett särskilt behov av samarbete och samordning på området. Såväl Regeringskansliet som ett brett urval av privata aktörer och civilsamhället behöver arbeta tillsammans inom standardiseringen i syfte att åstadkomma en universell utformning av standarder eftersom detta kan medverka till att skapa ett inkluderande samhälle, där samtliga intressen tas tillvara.

För att effektivt bevaka och främja svenska intressen inom standardiseringen är det viktigt att överblicka många processer och aktiviteter som löper parallellt och fristående från varandra på nationell, europeisk eller internationell nivå. Samordning och utbyte av information mellan ett brett urval av aktörer är centralt. En nyckelfråga är att bygga upp en förmåga att samordna ståndpunkter i ett mycket tidigt skede och kunna föra fram dessa innan standardiseringsaktiviteterna tar vid.

2.2 Standardisering i ett globalt perspektiv

- Regeringen ska verka för att främja användningen och utvecklingen av internationella standarder, framför separata europeiska eller nationella standarder, för att undvika fragmentering i den globala handeln
- Regeringen ska verka för att sprida den europeiska standardiseringsmodellen internationellt
- Regeringen ska verka för att öka tillämpningen av relevanta internationella standarder i Sverige, t.ex. vid myndigheters framtagande av tekniska föreskrifter, men även bland företag som söker sig till globala marknader
- Regeringen ska verka för att svenska företrädare intar ledande positioner inom de internationella standardiseringsorganen och ordförandeskap eller sekreterarskap i strategiskt viktiga standardiseringsprojekt
- Regeringen ska verka för att främja svenska experters deltagande i framtagandet av internationella standarder för att öka Sveriges inflytande i internationell standardisering
- Regeringen ska verka för att sprida svensk teknik via standarder i syfte att främja den svenska industrins konkurrenskraftighet

Standardisering är ett konkret verktyg för att uppnå fördjupad marknadsharmonisering och motverka protektionism. Det har på senare år funnits en negativ utveckling i det reguljära samarbetet för ökad regelöverstämmelse på stora marknader. Exempel på detta är TTIP-, TPP-, NAFTA- och Brexit-förhandlingarna. Öppna standarder erbjuder frivilliga lösningar på återkommande problem som annars kan utgöra tekniska handelshinder för företag vid import och export av varor och tjänster. En öppen standard innebär inte nödvändigtvis att innehållet är fritt, även om det i många fall är det. En gemensam, internationell standard kan resultera i att en marknadsaktör slipper ta fram kostsamma, marknadsspecifika lösningar – det vill säga producera en produkt för den europeiska marknaden och en annan för handel med andra stora exportmarknader såsom USA eller Kina. Som en motsats till en gemensam standard kan en regionalisering skapa internationell fragmentering, vilket försämrar marknadstillträdet och hämmar konkurrensen och de globala värdekedjor, som är vitala för den internationella handeln i dagens globaliserade samhälle. Detta mervärde framgår även i den exportstrategi som regeringen beslutade om 2015:

” Internationell standardisering är ett viktigt instrument som bidrar till Sveriges konkurrenskraft, eftersom svenska företag därmed slipper anpassa sig till olika kravnivåer på samma produkt på olika marknader, och istället kan delta i specificering av standarder.”

Stora, regionala marknader konkurrerar om rollen som global normskapare för att sätta sin prägel på spelreglerna för internationell handel. I vakuumet av internationella handelsavtal sker stora satsningar på standardisering för att ge inhemska företag konkurrensfördelar internationellt. Till exempel antog Kina en ny lagstiftning i november 2017 för att främja standardisering, Kanada satsar enligt den internationella standardiseringsorganisationen ISO:s nytillträdda ordförande 10 miljoner kanadensiska dollar på standardisering, 15–20 procent av den tyska standardiseringsorganisation DIN:s årliga budget på 80 miljoner euro finansieras av den tyska staten och Storbritannien stärker samarbetet med standardiseringsorganet British Standards Institution (BSI) i ljuset av Brexit. Länder satsar på att påverka den internationella standardiseringen, samtidigt som det finns tendenser till att skydda regionala marknader och strategiskt viktiga handelsvägar. Detta exemplifieras i Kinas projekt Belt and Road Initiative som omfattar bilaterala avtal beträffande ömsesidigt erkännande av standarder.

2.3 Vikten av standardisering för EU:s inre marknad

- Regeringen ska verka för ett starkare samarbete mellan europeiska och internationella standardiseringsorgan
- Regeringen ska verka för att främja utvecklingen av europeiska standarder och att dessa i största möjliga utsträckning ska överensstämma med internationella standarder
- Regeringen ska, genom myndighetsstyrning, betona vikten av ökat deltagande av berörda svenska myndigheter vid framtagandet av harmoniserade standarder
- Regeringen ska verka för att svenska företrädare intar ledande positioner inom de europeiska standardiseringsorganisationerna och genom ordförandeskap eller sekreterarskap i strategiskt viktiga standardiseringsprojekt
- Regeringen ska verka för svenska experters deltagande vid framtagandet av harmoniserade standarder
- Regeringen ska verka för att antalet icke citerade harmoniserade standarder i EU:s officiella tidning (EUT) minskar

Det europeiska samarbetet har bidragit till den höga integrationen inom olika områden. Den inre marknaden är Sveriges hemmamarknad och skapandet av en inre marknad har förändrat vår europeiska kontinent. Sedan Sveriges inträde i EU har Sveriges varuexport till EU ökat med 50 procent, i fasta priser och med hänsyn till vår tillväxt. I dag går över 70 procent av Sveriges export till EU:s inre marknad och över 80 procent av svensk import kommer från länder inom Europa. Den inre marknaden har lett till fler jobb och företag i Sverige tack vare en starkare global konkurrenskraft. Denna utveckling visar hur Sveriges ekonomi har

blivit allt mer internationaliserad och integrerad i världsekonomin.

Standardisering har traditionellt sett växt fram på varuområdet och är nära sammankopplad med harmoniserad varulagstiftning genom den så kallade nya metoden för harmonisering av tekniska regler. Enligt metoden anges övergripande, väsentliga krav i europeiska lagstiftning men detaljerade tekniska krav specificeras i standarder som tas fram av de europeiska standardiseringsorganisationerna. Inom EU:s inre marknad har standardisering en central funktion för att ta bort omotiverade handelshinder och

främja en väl fungerande inre marknad. Dels har de nationella och europeiska standardiseringsorganen kommit överens om att låta europeiska så kallade EN-standarder få företräde framför potentiellt avvikande nationella standarder, som sedan ska dras tillbaka när EN-standard kommer till, dels samarbetar EU-kommissionen med de europeiska standardiseringsorganisationerna i syfte att skapa så kallade harmoniserade standarder som ger en presumtion om överensstämmelse med unionens rättsakter. Företag som tillämpar harmoniserade standarder kan därmed förlita sig på att få tillträde till hela den inre marknaden, vilket intygas genom CE-märkning. Standarder har därmed stor betydelse för att säkerställa att gällande krav uppfylls. En följd av de harmoniserade standarderna är att det offentliga inslaget i standardiseringen har ökat och fortsätter öka inom EU.

Standardiseringen inom EU är privaträttslig och intressentstyrd. Betydelsen av harmoniserade standarder för den inre marknaden belyser vikten av att berörda myndigheter deltar aktivt i standardiseringsprocessen för att säkerställa att standarden utformas på bästa sätt. En sådan myndighet har ofta god insyn i de grundläggande krav som specificeras i aktuella unionsrättsakter. Myndigheters roll inom standardiseringen förväntas öka i takt med att EU-kommissionen ökar antalet uppdrag för att ta fram harmoniserade standarder.

Harmoniserade standarder citerade i Europeiska Unionens Officiella Tidning (EUT) ger en presumtion om överensstämmelse med unionens rättsakter. Det är därför av stor vikt att hänvisningar till harmoniserade standarder publiceras inom givna tidsramar. På senare tid har det dock skett en ökning av icke-citerade harmoniserade standarder. Kommissionen i samarbete med de europeiska standardiseringsorganisationerna har tagit fram en handlingsplan för att hantera problemet och där Sverige vill verka för en ökad transparens och en förbättrad process.

2.4 Standardisering driver digitaliseringens utveckling

- Regeringen ska bidra till goda förutsättningar för att standarder för digitalisering tas fram
- Regeringen ska verka för att främja att standarder tas fram i syfte att främja interoperabilitet och marknadskonkurrens samtidigt som rättssäkerhet upprätthålls
- Regeringen ska verka för att stödja framtagandet av standarder som syftar till överensstämmelse med regelkrav för att främja marknadsbaserade och praktiska lösningar som gör att den digitala utvecklingen kan utvecklas på viktiga områden
- Regeringen ska verka för att myndigheter vid upphandlingar i ökad utsträckning hänvisar till att it- och digitala standarder bygger på öppen källkod
- Regeringen ska verka för att digital protektionism motverkas genom att de standarder och certifieringsordningar som tas fram för it-produkter i första hand är globala och att det först i andra hand tas fram standarder på europeisk nivå

Det finns ett stort behov av standardiserade it-lösningar och av standarder som stärker digitaliseringen och de möjligheter det ger för välfärd och tillväxt. Sverige ligger i framkant när det gäller digitalisering och it. Deltagande i standardiseringen är ofta en avgörande faktor för att behålla en ledarposition. Utvecklingen går fort i och med digitaliseringen och lagstiftningen hinner inte alltid med. Här kan standardisering fylla en mycket viktig funktion som ett alternativ eller komplement till lagstiftning. Standarder och standardisering har betydelse inom flera delar av det digitala området. Utvecklingen av standarder inom det digitala området

präglas generellt av snabb standardisering och stark marknadskonkurrens. Standardiseringen utgår ofta från andra konstellationer och andra informella standardiseringsorganisationer, vilka är starkt marknadsdrivna (t.ex. 3GPP, IEEE och WiMax Forum). Informella standarder har en särskilt stor betydelse då de är framtagna av informella standardiseringsorganisationer som är internationellt accepterade.

Övergången till en digital ekonomi påverkar alla sektorer. Standarder har stor betydelse för att varor med ett elektronikinnehåll och digitala tjänster ska kunna samverka och

lägga grunden för EU:s digitala inre marknad och den globala digitaliseringens utveckling. Standardisering på det digitala området möjliggör nya synsätt och prövar etablerade modeller och regelverk, liksom standardiseringens egna tillvägagångssätt. De digitala frågornas horisontella karaktär gör att uppdelningar som den mellan varor och tjänster eller mellan offentligt och privat suddas ut och sätts i ett nytt ljus.

Digitala lösningar och annan spetsteknik som bio-, rymd- och nanoteknik är beroende av ett standardiseringsarbete som främjar innovativa tekniklösningar. Standarder har stor betydelse för att utveckla teknik och användning av artificiell intelligens och stora data. Företag och upphandlande myndigheter som utvecklar eller använder avancerad teknik kan ha stor nytta av att standarder som främjar innovativ teknik och systemlösningar utvecklas. Det är dock viktigt att standarder inte kräver specifika material, tekniklösningar eller metoder, utan snarare generella funktionskrav som tillgodoser nya behov.

Standarder utgör grunden för teknisk och logisk infrastruktur för internet och annan elektronisk kommunikation. Här kan som exempel nämnas mobilnät och trådlösa system som gör att dataöverföringar kan ske från utrustning som t.ex. mobiltelefoner och datorer. Femte generationens mobilnät, 5G, bygger liksom sina föregångare på standarder. Ett annat område är datormolnet (molnet) som innebär att data kan hanteras och lagras mer effektivt och att tillämp-

ningsprogram kan användas från en extern plats. Sakernas internet (Internet of Things) är också ett tillväxtområde där standarder kommer vara avgörande, inte bara för interoperabilitet hos apparater och tjänster utan även för fungerande affärsmodeller och deras globala spridning.

Digital protektionism kan motverkas genom att de standarder och certifieringsordningar för it-produkter som tas fram gemensamt i första hand är öppna och globala. Sverige bör driva att det först i andra hand tas fram standarder på EU-nivå inom det digitala området. Standarder är en förutsättning för olika typer av it-tjänster och tjänsteapplikationer som skapar data och informationsinnehåll baserat på den digitala infrastrukturen. Standarder på detta område möjliggör konkreta tjänsteutbud och att tjänsterna kan dra nytta av varandra och samverka, både i förhållande till varandra och till analoga källor. Exempel på detta är smarta elnät, avancerad tillverkning och e-hälsoapplikationer, men även e-handelsplattformar och sociala medier.

Standardisering erbjuder lösningar på områden som har anknytning till rättsliga förhållanden och lagstiftning. Det kan handla om säkerhet för tekniska nätverk och dataskydd av olika slag, t.ex. skydd av persondata. På detta område kan standarder även komma att spela en betydelsefull roll för att etablera avtalslösningar och säkerställa användar- och konsumentskydd.

2.5 Stor utvecklingspotential för standardisering av tjänster

- Regeringen ska verka för att tjänstestandarder ska bidra till att skapa kvalitet och förutsägbarhet för tjänsteverksamheter
- Regeringen ska verka för att tjänstestandarder bidrar till att fördjupa EU:s inre marknad och skapar internationell kompatibilitet
- Regeringen ska verka för att tjänstestandarder ska ta sikte på själva tjänsten och inte den som tillhandahåller tjänsten
- Regeringen ska verka för att tjänstestandarder så långt som möjligt utformas så att så många som möjligt har möjlighet att använda tjänsten, med syfte att minska behovet av särlösningar och licenser
- Regeringen ska verka för att krav enligt arbets- och arbetsmiljörätten inte sänks eller ersätts genom tjänstestandarder
- Regeringen ska verka för att tjänstestandarder inte utformas på ett sätt som gynnar stora företag på bekostnad av små eller medelstora företag

Tjänstesektorn växer och står för två tredjedelar av EU:s ekonomi och ca 90 procent av jobbskapandet. För Sverige blir tjänsteproduktionen allt viktigare för ekonomin och den står för 70 procent av BNP. Dessutom har över 80 procent av alla nya jobb skapats inom tjänstesektorn de senaste tjugo åren. Tjänster och tjänstexport har blivit allt viktigare i och med att tillverkningsindustrin både köper, producerar och handlar alltmer med tjänster. Under perioden 2003–2016 mer än fördubblades Sveriges tjänstehandel, från 129 miljarder kr till 316 miljarder kr i löpande priser.

Nya digitala lösningar kan t.ex. handla om tjänster som utnyttjar befintlig infrastruktur och utrustning i smarta telefoner. Likaså har traditionellt varubaserade industrisektorer börjat få ett tydligare tjänsteinnehåll. Den här så kallade tjänstefieringen ökar i takt med att industriella sektorer digitaliseras och automatiseras. I motsats till denna utveckling har tjänstestandarder inte kunnat möta tjänstetillväxten. Enligt vissa beräkningar är endast 2 procent av alla europeiska standarder tjänstestandarder. Detta trots att tjänster utgör drygt 70 procent av den europeiska ekonomin. I sammanhanget är det värt att notera att EU:s tjänstedirektiv uppmuntrar

framtagandet av europeiska standarder då sådana skapar kompatibilitet mellan tjänster.

För att de tjänstestandarder som utvecklas ska bli marknadsrelevanta är det viktigt att industrin har inflytande över utformandet av standarderna. Det är också viktigt att små och medelstora företag deltar i framtagandet av tjänstestandarder så att en standard inte utformas på ett sådant sätt att den gynnar de stora företagen.

När det gäller tjänstestandardisering är det viktigt att standardiseringen riktas mot tjänsten och inte mot tjänsteutövaren. Utvecklandet av europeiska tjänstestandarder är ett centralt verktyg för att ta bort handelshinder som uppstår till följd av motstridiga nationella standarder. Standardisering av tjänster har en central roll för att skapa en växande marknad av gränsöverskridande tjänstehandel.

Med allt fler digitala tjänster ökar risken för att individer hamnar utanför det digitala samhället och inte får möjlighet att ta del av det. För att minimera behovet av dyra särlösningar är det därför angeläget att i utformandet av tjänste-standarder utgå från en universell utformning, så att så många som möjligt har möjlighet att ta del av tjänsten.

2.6 Immaterialrätt och standarder

- Regeringen ska verka för att hänvisningar till standarder i lagstiftning inte ska vara tvingande
- Regeringen anser att FRAND-avtal kan utgöra en lösning för att säkerställa att en balans uppnås mellan rättighetsinnehavare och användare

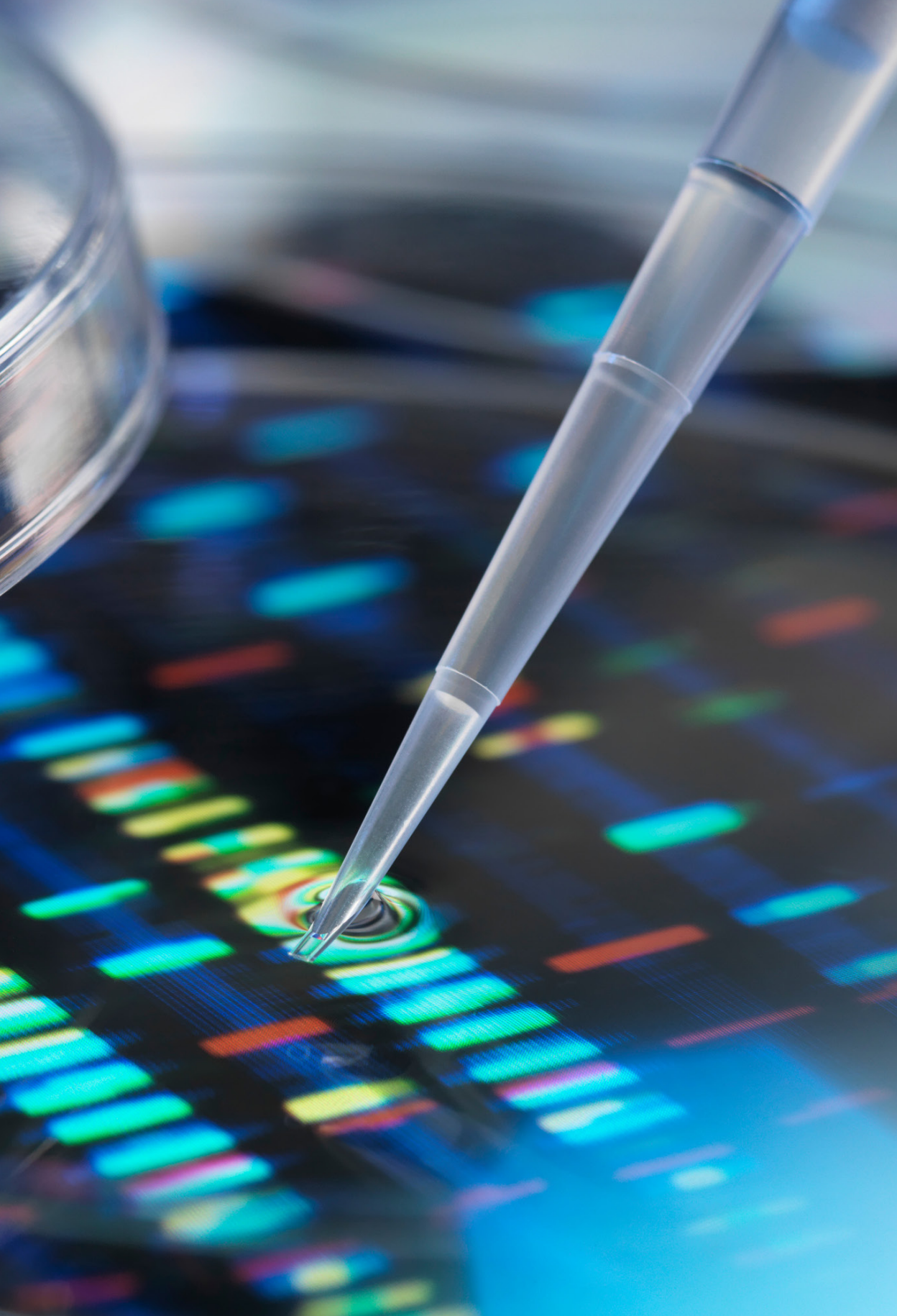
Många standarder tar sin utgångspunkt i innovationer som i olika utsträckning har ett immaterialrättsligt skydd (t.ex. patent). Deltagande i standardisering kan därmed innebära att en avvägning sker mellan behovet av att vara delaktig vid framtagande av en standard och spridning av teknik med immaterialrättsligt skydd. En del standarder innefattar normativa krav som gör intrång i beviljade patent, vilka benämns som Standard Essential Patents (SEP). Ett sätt att balansera patentinnehavares rättigheter med möjligheten att inkorporera teknik i en standard är att utforma användarlicens med FRAND-avtal, vilka anger att villkoren för licensen ska vara rättvisa, resonabla och icke-diskriminerande. Det är angeläget att säkerställa att standarders tillgänglighet inte begränsas för allmänheten, särskilt när det hänvisas till specifika standarder i lagstiftning, samtidigt som innovationer ges rättmätigt skydd och i förlängningen effektivt tillåts vara en del av standarder. Det är därför viktigt att det

är frivilligt att använda sig av en standard som det hänvisas till i lagstiftningen då dessa kan vara förknippade med köp- och licenskostnader.

2.7 Förfaranden för bedömning av överensstämmelse

- Regeringen ska verka för att det globala systemet med ackreditering och ömsesidig acceptans av ackrediterade certifieringar och provningar grundat på internationella standarder ska främjas i syfte att underlätta handel i allmänhet och export i synnerhet
- Regeringen ska verka för att framtagande av ny lagstiftning följer EU:s övergripande bestämmelser om ackreditering och bedömning av överensstämmelse
- Regeringen ska verka för att främja en enhetlig tolkning och implementering av regelverket för ackreditering och bedömning av överensstämmelse på europeisk nivå
- Regeringen ska verka för att ackrediterade provningar, certifieringar och kontroller enligt harmoniserade standarder används för att komplettera och underlätta myndighetstillsyn inom sektorsmyndigheternas ansvarsområden

Bedömning av överensstämmelse är det gemensamma namnet för certifiering, provning och kontroll som görs av tredje part för att visa att en produkt eller tjänst uppfyller ställda krav. Det finns certifieringsordningar inom ett stort antal områden, bl.a. inom ledningssystem, miljöledningssystem, arbetsmiljö, informationssäkerhet, hälso- och sjukvård och trafikledningssystem. Detsamma gäller för provning och kontroll. Ackrediterade provningar och kontroller görs bl.a. inom hälso- och sjukvård, miljö, fordonssäkerhet, konsumentprodukter, industriella produkter, tryckkärl samt hissar och kranar. Företag som certifierar, provar och kontrollerar granskas med hänsyn till opartiskhet och kompetens av ett ackrediteringsorgan. I Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter fastställs en ram för ackreditering inom EU med gemensamma principer för hur ackreditering ska organiseras och genomföras. Genom ackrediteringen och ackrediteringsorganens tillsyn säkerställs de privata organens kompetens och oberoende i enlighet med internationella standarder och sektorsspecifika krav. Reglerna bidrar till att skapa förtroende för system för bedömning av överensstämmelse och en enhetlig tillämpning av kraven inom EU. Enligt förordningen krävs att varje medlemsstat utser ett ackrediteringsorgan och att det ska finnas ett organ på gemenskapsnivå för organisering av referentbedömning av de nationella ackrediteringsorganen. European cooperation for Accreditation (EA) har erkänts som ett sådant organ och samtliga nationella

ackrediteringsorgan är indirekta medlemmar i EA.

Akrediterade provningar, certifieringar och kontroller baseras i stor utsträckning på internationella standarder. Internationella standarder innebär att dessa förfaranden utförs på ett likartat sätt världen över. På internationell nivå organiserar International Laboratory Accreditation Cooperation (ILAC) och International Accreditation Forum (IAF) enskilda ackrediteringsorgan och andra aktörer som regionala samarbetsorgan, t.ex. European cooperation for Accreditation (EA). Dessa har även samarbetsavtal med International Electrotechnical Commission (IEC). Inom ramen för de internationella ackrediteringsorganen finns det idag internationella civilrättsliga avtal om ömsesidig acceptans av resultat från ackrediterade certifieringar, provningar och kontroller. Internationella standarder spelar en central roll i dessa samarbeten och lägger grunden för en väl fungerande handel. Det innebär minskade kostnader för företagen eftersom nya provningar, kontroller och certifieringar inte behövs för att få tillgång till andra marknader.

Akrediterade provningar, certifieringar och kontroller kan enligt harmoniserade standarder utgöra ett kompletterande verktyg för att underlätta myndighetstillsyn inom sektorsmyndigheternas ansvarsområden. Harmoniserade standarder täcker en rad områden som är reglerade i EU:s lagstiftning till skydd för hälsa, miljö och säkerhet. Genom att exempelvis använda sig av ackrediterade laboratorier och provningsinstitut får myndigheterna kvalitetssäkrade provningsresultat.

Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac) är Sveriges nationella ackrediteringsorgan, indirekt medlem i EA, men även medlem i såväl ILAC som IAF i egenskap av ackrediteringsorgan som signerat avtal om ömsesidigt erkännande.

2.8 Små- och medelstora företag

- Regeringen ska verka för att öka små och medelstora företags internationella konkurrenskraft
- Regeringen ska främja tillgängligheten av standarder för små och medelstora företag
- Regeringen ska främja små och medelstora företags deltagande i nationella, europeiska och internationella tekniska kommittéer och Small Business Standards (SBS)

Små och medelstora företag utgör en stor del av det europeiska näringslivet. Utveckling av europeiska och internationella standarder för varor och tjänster på nya marknader kan skapa en konkurrensfördel och underlätta handeln för små och medelstora företag. Det finns därför ett behov av att underlätta användningen hos små och medelstora företag, främja tillgängligheten av standarder samt främja företagens deltagande i nationella, internationella och europeiska tekniska kommittéer samt organisationer. Ett deltagande i ett tidigt stadium ökar företagets förutsättningar att påverka gällande och kommande standarder inom deras respektive verksamhetsområde samt bidrar med innovativa tekniska

lösningar. Small Business Standards (SBS) utgör ett exempel på en icke-vinstdrivande organisation som finansieras av Europeiska kommissionen och EFTA med syfte att försvara och små och medelstora företags intressen i standardiseringsprocessen på europeisk och internationell nivå. SBS arbetar också med att höja medvetenheten hos små och medelstora företag om fördelarna med standarder och uppmuntrar företagen till deltagande i standardiseringsarbetet. SBS etablerades för ett mer öppet, inkluderande och transparent system i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 om europeisk standardisering.

3. Regeringens arbete för att främja standardisering i Sverige

3.1 Övergripande organisation

Standardiseringsfrågorna är horisontella och hanteras av respektive departement för de enskilda sektorerna. Utrikesdepartementet har dock ett horisontellt ansvar för standardiseringsfrågor inom Regeringskansliet. Utrikesdepartementets roll är att genom SSF bidra till att Sverige har en standardiseringsorganisation som på ett effektivt sätt tillvaratar svenska intressen i det europeiska och internationella arbetet. I den rollen ligger även att styra organisationens prioriteringar och arbete avseende det statliga bidraget till standardiseringen. Utrikesdepartementet deltar med en adjungerad ledamot i SSF:s styrelse och med en svensk representant i kommissionens Standardiseringskommitté. Utrikesdepartementet sammankallar och samordnar även expertgruppen för standardiseringsfrågor i Regeringskansliet, vilken består av representanter från de olika departementen.

Kommerskollegium har en särskild samordnande roll när det gäller EU:s standardiseringspolitik och har horisontella kontakter med andra myndigheter. Samarbetet mellan Utrikesdepartementet och övriga departement och mellan Kommerskollegium och andra myndigheter är centralt för att skapa effektiva informationsvägar. Kommerskollegium har i uppgift att i samarbete med svenska intressenter följa utvecklingen av EU:s standardiseringspolitik och hålla regeringen underrättad om viktiga skeenden och utvecklingstendenser inom standardiseringen som även är av betydelse

för svensk ekonomi. På så sätt har Sverige en god beredskap att samordna ståndpunkter i ett tidigt skede och främja dessa innan standardiseringsaktiviteter tar vid.

3.2 Regeringens stöd till standardiseringen

Statligt stöd utgår till den privaträttsliga standardiseringen och fastställs årligen i ett regeringsbeslut som innehåller riktlinjer för stödet. Vidare förekommer stöd till standardiseringen genom enskilda satsningar eller befintliga stödfunktioner, så som utlysningar inom innovation och forskning.

3.2.1 Det statliga bidraget

Det statliga bidraget till standardiseringen ges årligen till Sveriges Standardiseringsförbund (SSF). Bidraget uppgår till 31 336 000 kr för budgetåret 2018. I beslut om riktlinjer till SSF anvisar regeringen varje år hur anslaget ska användas.

SSF ska på ett kompetent och effektivt sätt tillvarata svenska intressen i det europeiska och internationella standardiseringsarbetet i syfte att stärka Sveriges konkurrenskraft och möjligheter att nå nationella och internationella målsättningar inom miljö, säkerhet och hälsa. Organisationen ska vidare bistå staten vid utarbetandet av europeiska och internationella regelsystem. Regeringens hållning har varit att standardisering är ett viktigt instrument för att skapa tillväxt och konkurrenskraft. Det är även viktigt för att möjliggöra genomslag

för ny innovativ teknik, inte minst inom miljö-, klimat- och energiområdena. SSF ska i detta sammanhang informera regeringen löpande om viktiga skeenden i det europeiska och internationella standardiseringsarbetet där SSF anser att svensk medverkan erfordras eller bör förstärkas.

Anslaget ska vidare användas för att främja svensk standardisering och verka för användning av standarder samt för att upprätthålla organisationen och samverkan mellan standardiseringsorganen. Delar av bidraget är avsett för användarintresset, för grund- och tvärteknisk standardisering, för miljö- och klimatområdena, för it-området och för fokus på strategiskt viktiga sektorer som främjar Sveriges tillväxt. 4,8 miljoner kronor av det statliga bidraget går till Standardiseringens konsument- och arbetstagarråd (SKA-rådet), vilket har till uppgift att främja deltagandet från ideella organisationers och arbetstagarorganisationers användarrepresentanter i Sverige och internationellt.

3.2.2 Sveriges exportstrategi

Exportstrategin har som en av sina insatser att satsa på internationell standardisering. Inom ramen för exportstrategin tilldelas SSF 3 miljoner kronor årligen under perioden 2017–2019 i syfte att öka deltagandet och engagemanget i internationell standardisering och för åtagande av sekretariatsansvar inom för Sverige strategiskt viktiga områden.

3.2.3 Främjande av kapacitetsuppbyggnad och kvalitetsinfrastruktur

Standarder är viktiga för utvecklingsländer och deras handel med EU och övriga världen, samtidigt som en välfungerande standardisering förutsätter aktivt deltagande av utvecklingsländer. Dessa länder behöver utrustas med nödvändig expertis för att möjliggöra produkters och tjänsters marknadstillträde till övriga delar av världen. Genom satsningar i projekt i utvecklingsländer verkar Sverige för att det genom att bygga upp en gemensam kvalitetsinfrastruktur skapas system och metoder för frihandel som undanröjer handelshinder. Arbetet innefattar aktiviteter i stödprojekt och kursverksamhet, vilka handlar om teknisk kontroll, harmonisering av tekniska föreskrifter, ackreditering, marknadskontroll och att skapa förutsättningar för säkra produkter och tjänster i utvecklingsländer.

3.2.4 Forsknings- och innovationspropositionen

I enlighet med regeringens uttalande i propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) ges Vinnova medel för att genomföra en särskild satsning på standardisering under 2017–2020 som beräknas omfatta 35 miljoner kronor. Att ha standardiseringsperspektivet med sig redan från början i forsknings- och utvecklingsfaser har ofta stor betydelse. När forskare och innovatörer utvecklar sina idéer med hänsyn tagen till befintliga standarder underlättar det marknadstillträde. Delaktighet och engagemang i inter-

nationellt standardiseringsarbete har en avgörande betydelse för kommersialisering och nyttiggörande av nya produkter och tjänster.

3.2.5 Satsning inom digital förvaltning

I budgetpropositionen för 2018 aviserade regeringen att den avser att stärka styrningen och samordningen av den offentliga sektorns informationsförsörjning genom att tydliggöra ansvarsfördelningen och öka standardiseringen.

3.2.6 Smart industri

I Smart industri – en ny industrialiseringsstrategi för Sverige, anges att globala standarder kan öppna internationella marknader och säkerställa rätt materialkvalitet samt att miljökrav och sociala krav kan uppfyllas för förnybara och återvunna råvaror. Digitalisering skapar också behov av standardisering, exempelvis för att skapa enhetliga datastrukturer, och för att öka säkerheten i IT-systemen. Standarder är

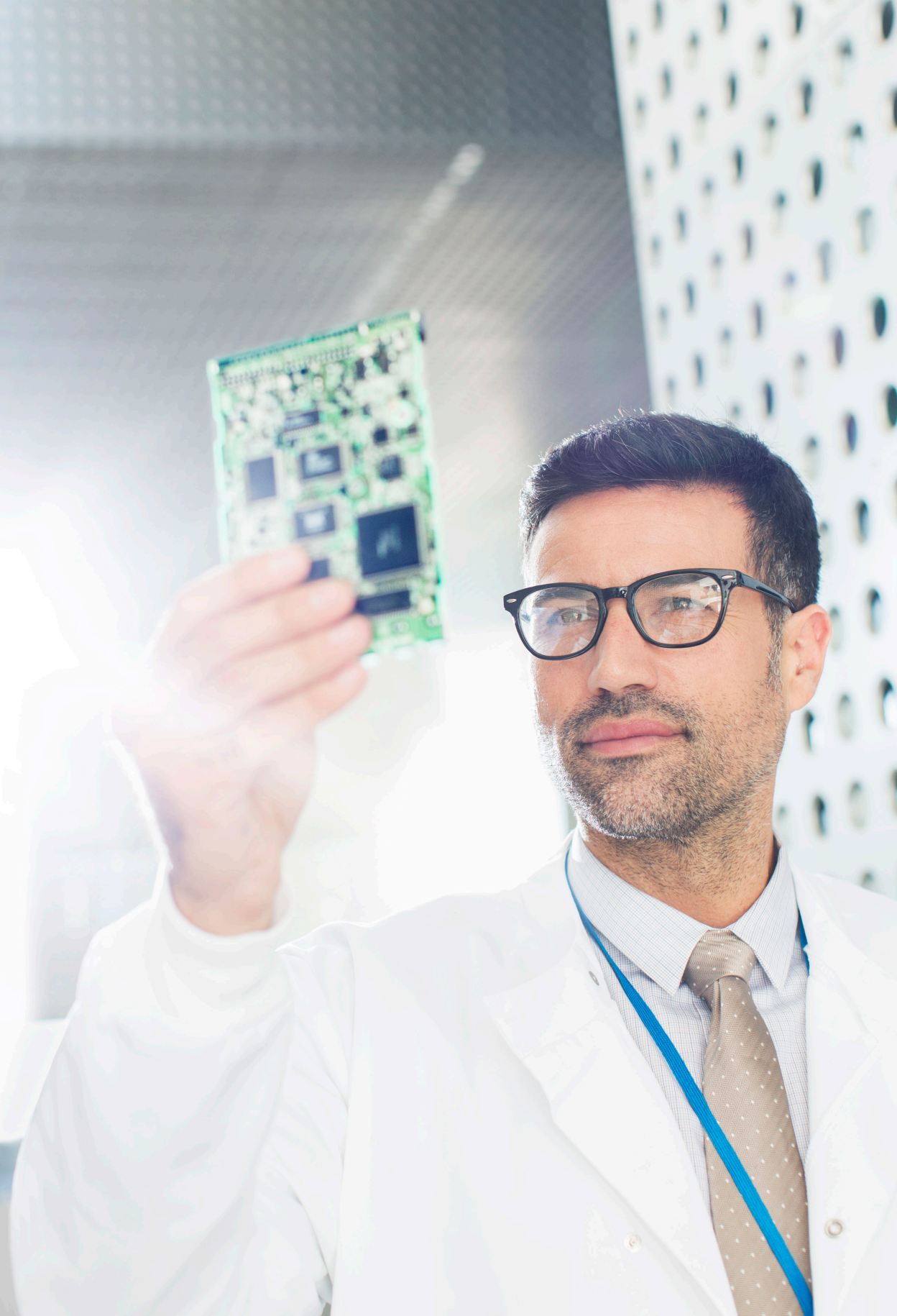
också viktiga för att möjliggöra marknadstillsäkring för innovationer, för att kvalitets-säkra, underlätta handel och för att förenkla samarbete och delning av data med affärspartners.

3.2.7 Enskilda departementsstöd

Enskilda departement ger stöd till standardiseringen inom specifika områden. Ett exempel är Socialdepartementets satsning på standardisering 22 (31) inom kvalitetssäkring av äldreomsorg, LSS (lagen [1993:387] om stöd och service till vissa funktionshindrade), HVB-hem och trygghetslarm (3 miljoner kronor årligen 2016–2018).

3.2.8 Stöd genom deltagande myndigheter

Flera myndigheter deltar i de olika standardiseringsorganens tekniska kommittéer. Det här deltagandet är tidvis omfattande och berör då en stor grupp myndigheter.

4. Vissa sektorsspecifika prioriteringar

Standardisering är viktigt inom alla områden och i följande kapitel presenteras vissa sektorsspecifika prioriteringar med särskild potential.

4.1 Hälso- och sjukvård samt socialtjänst

- Regeringen ska verka för att främja standardisering inom socialtjänsten samt hälso- och sjukvården
- Regeringen ska inom ramen för e-hälsohandlingsplanen vid genomförande av Vision e-hälsa 2025 prioritera standardiseringsinsatser, bl.a. via ett nationellt forum för standardisering inom e-hälsa

På flera områden berörs hälso- och sjukvårdsområdet av standarder och standardisering. I regeringens Vision e-hälsa 2025 är standarder ett av tre utpekade insatsområden. Utvecklingen av standarder är en förutsättning för ökad interoperabilitet och stödjer informationsöverföring inom och mellan hälso- och sjukvård och socialtjänsten. Tjänstestandarder har också en betydelsefull roll, särskilt inom socialtjänsten. E-hälsomyndigheten har under 2016–2017 tillsammans med Vinnova haft ett regeringsuppdrag att utarbeta en plan för hur nationella och internationella standarder inom e-hälsoområdet ska förvaltas långsiktigt och hur berörda mottagare ska involveras för att möjliggöra implementering i verksamheterna. En rapport lämnades i

mars 2018. Regeringen har likaså beviljat medel till det svenska standardiseringsorganet SIS för att fortsätta arbetet med att ta fram standarder inom socialtjänstområdet.

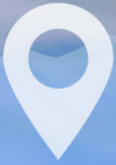
Standardiseringsarbetet är även centralt för utvecklingen av medicinteknik, för både den svenska och den internationella marknaden. Standardisering kan stimulera en snabbare kommersialisering och spridning av en medicinteknisk produkt eller en tjänst, och kan därmed vara en förutsättning för innovation. Inom detta område är det viktigt att berörda aktörer inom hälso- och sjukvårdssektorn ges möjlighet att delta i standardiseringen, t.ex. experter från myndigheter, akademien och företag. Även sjukvårdspersonal, användare och patienter bör ges möjlighet att delta i standardiseringen.

4.2 Digital förvaltning

- Regeringen ska verka för att standardiseringen bidrar till att tillvarata digitaliseringens möjligheter till en effektivare statsförvaltning
- Regeringen ska verka för att standardiseringen skapar återanvändbara lösningar och en hållbar samverkansförmåga mellan europeiska förvaltningar, företag och medborgare
- Regeringen ska verka för att digitala tjänster i så stor utsträckning som möjligt bygger på öppna standarder

Digitaliseringen av infrastruktur och offentliga förvaltningsfunktioner gör det möjligt att öka tillgängligheten och återanvändningen av information samt effektivisera statsförvaltningen. Standarder utgör i sammanhanget ett viktigt verktyg för att skapa återanvändbara lösningar och en hållbar samverkansförmåga mellan europeiska förvaltningar, företag och medborgare. När Sverige utvecklar sin digitala infrastruktur bör det i första hand ske inom ramen för det europeiska standardiseringssystemet. En ny myndighet, Myndigheten för digital förvaltning, håller på att inrättas på nationell nivå i Sverige. Myndigheten för digital förvaltning kommer att ha i uppgift att arbeta med bl.a. interoperabilitetsfrågor på både nationell och internationell nivå. Myndighetens verksamhet kommer att starta den 1 september 2018. Inom flera områden finns det initiativ för att öka den offentliga it-kapaciteten genom standardisering. Exempel som kan nämnas är Digitalt först, it-standardiseringsrådet, E-Samverkansprogrammet och satsningen på den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen.

På EU-nivå finns vidare Interoperability solutions and common frameworks for European Public Administrations, Businesses and Citizens (ISA2 programme) som syftar till att modernisera den offentliga förvaltningen och möjliggöra en digital inre marknad, samt Connecting Europe Facility, Transport Investment for Smart Mobility (CEF), som verkar för att påskynda investeringarna och möjliggöra synergier mellan transport-, energi- och telekommunikationssektorerna i Europa. Inom ramen för Strategin för en digital inre marknad, Digital Single Market Strategy (DSM) har en europeisk katalog för it-standarder utvecklats, som ska stödja och effektivisera offentliga upphandlingar inom it-området. Vidare driver Ekonomistyrningsverket sedan flera år standardiseringsrelaterat arbete inom ramen för Single Face To Industry (SFTI) med beröring till e-handel. Uppgiften flyttar till Myndigheten för digital förvaltning den 1 september 2018.

4.3 Jordbruks-, fiske-, vattenbruks-, livsmedels- och skogssektorn

- Regeringen ska verka för att främja standardisering som leder till ökad handel med biobaserade produkter och tjänster, vilka möjliggör omställningen till ett fossilfritt samhälle
- Regeringen ska verka för att underlätta framtagandet av gemensamma standarder som möjliggör effektivisering av datainsamling och analys
- Regeringen ska verka för att etablerad svensk kunskap och expertis inom djurhållnings- och livsmedelsproduktion samt skogsbruk och skogsbruksbaserade produkter gör avtryck i internationella standarder
- Regeringen ska verka för att standarder på området inte innebär oproportionerliga handelshinder, inte minst för utvecklingsländer

Inom jordbruksområdet, inklusive sektorerna skog, fiske och djur, deltar Sverige i internationellt standardiseringsarbete för att exempelvis säkerställa en säker livsmedelsproduktion, ett välfungerande smitt- och djurskydd, goda ramvillkor för biobaserade produkter, skogsbruk och skogsbruksbaserade produkter och främja ett ökat träbygande. Standarderna är viktiga för lagstiftningsarbetet inom EU, då detta är områden där lagstiftningen är i det närmaste helt EU-harmoniserat (undantaget är skogsfrågor). Standarder inom Codex Alimentarius (livsmedel), OIE (djurehälsa och djurskydd), IPPC (växtskydd) och SIS/Bioinnovation (biobaserade sektorn) syftar bl.a. till att underlätta internationell handel. I övrigt bör arbete med standarder för utsäde inom

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) och International Seed Testing Association (ISTA) samt International Union for the Protection of New Varieties of Plants (UPOV) nämnas.

För svenskt vidkommande är det prioriterat att satsa på standardisering som leder till ökad handel med cirkulära och biobaserade produkter och tjänster, vilka i sin tur bidrar till miljömålet om omställning till ett fossilfritt samhälle. Det är viktigt för regeringen att svensk kunskap och expertis inom djurhållning, livsmedel och skogsproduktion påverkar utformningen av internationella standarder på dessa områden.

4.4 Konsument- och användarsäkerhet

- Regeringen ska verka för att konsument- och användarintresset får genomslag vid framtagandet av nya standarder
- Regeringen ska verka för att barns säkerhet upprätthålls genom standardisering
- Regeringen ska fortsatt verka för att främja användarintresset inom standardiseringen genom att medel avsätts till Standardiseringens Konsument- och Arbetstagaråd (SKA-rådet)

Barns säkerhet är Konsumentverkets viktigaste område inom standardisering. Barns säkerhet är en horisontell prioritering som görs inom alla områden där myndigheten är verksam. I egenskap av marknadskontrollmyndighet på området är Konsumentverkets deltagande vid utvecklingen av standarder viktig för att myndigheten ska kunna fokusera på de viktigaste säkerhetsaspekterna vid efterföljande marknadskontroller. Erfarenheter från kontrollerna kan sedan återföras på ett konstruktivt sätt när en standard revideras i framtiden.

Det är av särskild betydelse att såväl de som i praktiken ska uppfylla standardens krav, som de som kommer att påverkas av hur standarden används, ges inflytande vid framtagande av standarder. Ett sådant inflytande möjliggörs genom att medel avsätts till SKA-rådet för att kunna säkerställa deltagande från organisationer som representerar konsument- och användarintressen i standardiseringsarbetet.

Det är även nödvändigt att myndigheter ges mandat till, resurser för och själva prioriterar ett aktivt deltagande i standardiseringsarbete. Detta gäller i synnerhet när standarder som används som referens i myndighetsutövning tas fram. Det är också effektivt att arbeta med standarder ur ett marknadskontrollperspektiv. Om säkerhetskrav redan i ett tidigt skede kan tas in i olika typer av konstruktionslösningar och innan själva produkten tillverkas, blir produktutvecklingen mer effektiv. Det finns skrivningar i Konsumentverkets instruktion om att arbeta med standardisering för den stora konsumentnyttan. Myndigheten ska redovisa hur den deltagit i arbetet med att ta fram harmoniserade standarder inom EU som ger presumtion om överensstämmelse med krav i EU-lagstiftning.

4.5 Miljö och energi

- Regeringen ska fortsatt verka för att främja avancerade systemlösningar bland annat inom städernas infrastruktur och industri i syfte att skapa en cirkulär ekonomi där spillvärme, avfall och avloppsvatten återanvänds. Detta kräver bl.a. tekniska standarder som möjliggör integration mellan olika tekniska försörjningssystem och resursflöden
- Regeringen ska fortsätta att verka för framtagandet och användandet av standarder med krav på kemikalier för varor, processer, teknik och tjänster
- Regeringen ska verka för att etablerad svensk kunskap och expertis inom energi-, miljö- och klimatområdet får genomslag i internationella standarder

Standarder och standardisering har en betydelsefull uppgift i att minska klimatutsläpp, främja en giftfri vardag och leda till att icke förnybara material över tid ersätts med förnybara och cirkulära lösningar som bidrar till en hållbar resursanvändning. Inom miljö-, klimat- och energiområdet har myndigheterna, företag och intresseorganisationer en avgörande roll i att bidra med kunskap och ta ansvar för att högt ställda mål på området blir en del av standarder i Sverige, EU och globalt. Standarder kan även utgöra ett viktigt verktyg för att reglera kemikalier i varor, processer, teknik och tjänster genom att kemikaliekrav inkluderas i standarder för t.ex. leksaker, byggprodukter och varor på nano- och plastområdet.

Det svenska standardiseringsorganet SIS är ansvarigt för flera internationella sekretariat inom kategorin miljöanalyser och miljöövervakning. Ordförandeskap inom fiskövervakning och mätning av giftiga ämnens påverkan på fisk är exempel där

Sverige gör avtryck på internationell nivå. Andra områden där Sverige leder arbetet är resurseffektivitet, cirkulär ekonomi, inklusive ekodesign, geodata, robotik, trafiksäkerhet, kompressorer, säkerhet, och socialt ansvarstagande. Arbetet intensifieras nu vid genomförandet av Agenda 2030 och standardisering erbjuder verktyg för att låta dessa mål få genomslag bland företag och myndigheter världen över. Arbetet har också inneburit att olika standarder, certifierings- och märknings-system har vuxit fram.

Det är angeläget att förbättra enhetligheten, bl.a. för att underlätta för utvecklingsländernas handel. Standardisering inom nämnda områden erbjuder svenska företag, som många gånger har kommit långt inom dessa områden, förbättrade möjligheter till handel och rättmätig ersättning för hållbara innovationer. Att svenska standardiseringsorgan stödjer utvecklingsländer inom standardisering kan underlätta svenska företagsetableringar och investeringar.

4.6 Samhällsbyggnad

- Regeringen ska verka för en ökad samverkan mellan statliga och privata aktörer samt standardiseringsorgan inom byggsektorn
- Regeringen ska verka för att främja tillämpningen och utvecklingen av standarder och gemensamma digitala lösningar inom processerna kring planering, byggande och fastighetsrättsligt genomförande
- Regeringen ska verka för att standarder på området som hänvisas till i myndigheters föreskrifter tillgängliggörs
- Regeringen ska verka för att myndigheternas standardiseringsarbete effektiviseras och stärks

Det finns olika förutsättningar för standardisering inom olika sektorer. Lagstiftningen på EU-nivå inom byggproduktområdet bygger på att standarder är tvingande. Byggområdet har i flera avseenden en särställning när det gäller standardisering. Genom EU-samarbetet har även flertalet konstruktionsstandarder (eurokoderna) genom Boverkets föreskrifter och harmoniserad lagstiftning gjorts tvingande. Det gör det viktigt att Sverige har kompetens om standarder och aktivt deltar vid framtagande av nya standarder. Myndigheter hänvisar oftare än förr till standarder i sina föreskrifter, vilket har gjort det viktigt för företag verksamma inom samhällsuppbyggnad att ha erfarenhet och kunskap om byggstandarder samt att ha inflytande över hur standarder utvecklas för att kunna vara verksamma på marknaden. Sverige gick helt över till det s.k. eurokods-systemet 2010. SIS och Boverket har slutit ett avtal om fritt tillgängliga eurokoder, vilket är femårigt och gäller från och med 1 juli 2013.

För närvarande pågår en utredning om moderna byggregler (kommittédirektiv Dir. 2017:22). I utredningen ingår det att undersöka standarders roll inom byggområdet. Kommittén har lämnat tre förslag i sitt första delbetänkande Nystart för byggstandardiseringen genom stärkt samverkan (SOU 2017:106) och majoriteten av remissinstanserna är positiva till förslagen. Det första förslaget innebär att regeringen utser en särskild nationell samordnare för byggstandardisering under en period om två år. Samordnarens uppgift bör vara att verka för att SIS, samhällsuppbyggnadsbranschen och Boverket identifierar lösningar på svårigheter sinsemellan och utvecklar en systematisk samverkan. Vidare syftar förslaget till att öka samhällsuppbyggnadsbranschens kunskap om byggstandardisering och öka samhällsuppbyggnadsbranschens och Boverkets deltagande i byggstandardiseringsarbetet. Det andra förslaget innebär att regeringen inrättar ett nationellt myndighetsråd för byggstandardisering för att effektivisera och stärka myndigheternas

byggstandardiseringsarbete. Det tredje förslaget är att regeringen villkorar sin medfinansiering utifrån aktuella behov för att stärka standardiseringen inom byggområdet. Inriktningen på villkoren bör inledningsvis vara att säkerställa att SIS underlättar möjligheterna att innan köp avgiftsfritt ta del av viss information om byggstandarder samt vidtar åtgärder för att öka deltagandet i de tekniska kommittéerna.

Vidare förutsätter regeringens målsättning om en helt digitaliserad planprocess att det finns relevanta standarder och systemlösningar för informationsutbyte. Informationen i processen, i form av handlingar och beslut, måste finnas digitalt tillgängliga på ett standardiserat sätt och i ett sådant format att de kan återanvändas i andra aktörers processer. För att skapa förutsättningar för detta har från den 1 juli 2018 införts nya bestämmelser i plan och bygglagen (2010:900) som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om standarder för utformning av grundkartor, detaljplaner och planbeskrivningar. Boverket har fått ett uppdrag att verka för en enhetlig digital tillämpning av plan- och bygglagen. Boverket deltar även i den ständiga byggkommittén inom ramen för EU:s byggproduktförordning.

4.7 Hållbart företagande (CSR)

- Regeringen ska verka för att främja hållbart företagande genom standardisering
- Regeringen ska verka för att främja att etablerad svensk kunskap och expertis inom hållbart företagande får genomslag i internationella standarder

Hållbart företagande definieras inom EU som det ansvar ett företag har för den påverkan de har på samhället där de verkar, och handlar om att integrera mänskliga rättigheter, miljö, socialt ansvar inklusive jämställdhet samt antikorruption i företagets verksamhet. Idag finns det internationella standarder för hållbart företagande (ISO 26000) och för antikorruption (ISO 37001). Standarder på området gör det möjligt för företag och organisationer att själva beskriva hur de kan bidra till en hållbar framtid.

4.8 Försvar

- Regeringen ska verka för att främja harmoniseringen av försvarsstandarder på internationell och europeisk nivå samt inom den nationella och internationella civila standardiseringen
- Regeringen ska främja att samarbetet mellan försvarsstandardisering och civil standardisering utvecklas för att skapa dual-use standarder, för att bidra till nya marknader för svenska företag och för att reducera kostnader för industrin
- Regeringen ska verka för att kunskapen om nationell och internationell försvarsstandardisering höjs i syfte att erhålla konkurrensfördelar på en global marknad och för att få en förbättrad kostnads-effektivitet

Nationell och internationell försvarsstandardisering omfattar offentligt rättsliga standardiseringsorgan som utarbetar försvarsstandarder. Varje land utarbetar nationella försvarsstandarder för såväl produkter som tjänster. Försvarsstandarder kan generellt delas in i operativa och förmågestandarder samt tekniska standarder. Natos standarder bedöms inofficiellt av både EU och FN som internationella försvarsstandarder. Dessa standarder används frivilligt av Natos medlemsländer och partners.

De tekniska standarderna är mer nations-specifika och omfattar till exempel standarder för färg, ballistiskt skydd och elkvalitet för vapen på fartyg. Det finns ett stort antal myndigheter och statliga organisationer som på olika sätt skapar försvarsstandarder oberoende av varandra. Här finns det en förbättringspotential i att samordna

standardiseringen med civil standardisering för att höja effektiviteten samt undvika uppkomsten av tekniska handelshinder.

Regeringen ser positivt på harmoniseringen av internationell försvarsstandardisering såsom den nationella och internationella civila standardiseringen. Regeringen välkomnar europeiska försvarsstandarder istället för ett flertal olika nationella försvarsstandarder. Detta arbete bidrar till att främja utvecklingen av jämförbara och kompatibla varor och tjänster som kan säljas på en internationell marknad och därigenom öka de svenska företagens konkurrenskraft.

Foto:

Sid 3: Fotograf Kristian Pohl/Regeringskansliet.

Getty Images: omslag, sid 25, 26, 29 samt 30

Johnér Bildbyrå: sid 8, 18, 21, 33, samt 36

Produktion: Gullers Grupp

ISBN: 91-7496-477-1

Art.nr: 18.015

Regeringskansliet

Växel: 08-405 10 00

Besöksadress: Mäster Samuelsgatan 70
Stockholm